

Misje Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie na Ukrainie i obszarze granicznym. Część II

Stanisław Waszczykowski

30.06.2021

Artykuł w skrócie:

- W 2014 roku wobec rosyjskiej aneksji Krymu i agresji na wschód Ukrainy, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie uruchomiła Specjalną Misję Monitorującą OBWE na Ukrainie oraz Misję Obserwacyjną OBWE w rosyjskich punktach kontrolnych Gukowo i Donieck.
- Do głównych zadań obu misji należy gromadzenie informacji o sytuacji na wschodzie Ukrainy i granicy ukraińsko-rosyjskiej oraz publikowanie ich w formie raportów.
- Pomimo wielu trudności, obie misje skutecznie wypełniają swoje mandatowe założenia i stanowią źródło rzetelnych informacji.

Rozwiązanie konfliktu na terenie Ukrainy stanowi w dalszym ciągu wielkie wyzwanie dla Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. W pierwszej części artykułu zostało krótko opisane, czym jest OBWE i jakie występują relacje między Organizacją a Ukrainą. Zostały również omówione kwestie pojęciowe, które przybliżają funkcjonowanie i możliwości Organizacji, przede wszystkim w wymiarze polityczno-militarnym oraz opisane zostało wieloletnie i wielowymiarowe zaangażowanie OBWE na Ukrainie poprzez inicjatywę Koordynatora Projektu.

Kolejna potrzeba międzynarodowej pomocy, o bardziej interwencyjnym charakterze od wcześniej opisanego zaangażowania (Misji OBWE na Ukrainie i Koordynatora Projektu OBWE na Ukrainie) pojawiła się w 2014 roku, w momencie rosyjskiej aneksji Krymu oraz „separatystyczno-rosyjskiej” agresji na wschodnich terenach Ukrainy.

W związku z zaistniałym konfliktem wyłoniły się dwa formaty (Normandzki i Miński) rozmów pokojowych. Pierwszy w ramach tzw. Normandzkiej czwórki, składający się z przedstawicieli Ukrainy, Rosji, Francji i Niemiec oraz drugi format – Miński, w skład którego wchodził przedstawiciele Ukrainy, Rosji, OBWE oraz separatystycznych republik (DRL i ŁRL), tworzący tzw. „Trójstronną Grupę Kontaktową”. I tak oto jeszcze we wrześniu 2014 roku podpisano pierwszy Protokół Mińsk w sprawie zawieszenia broni, który nie przyniósł trwałych efektów. Do kolejnej próby uregulowania konfliktu doszło w lutym 2015 roku, gdy przedstawiciele formatu normandzkiego wspólnie wynegocjowali drugi Protokół Miński (Mińsk-II), który został podpisany przez członków „grupy kontaktowej”.

Wskazanie obu protokołów ma na celu jedynie przedstawić rolę OBWE w próbie rozwiązania konfliktu. Dodatkowo najważniejszą kwestią obu protokołów jest uwzględnienie zaangażowania OBWE w m.in. proces monitorowania przestrzegania zawieszenia broni, czy poprzez dyslokację obserwatorów na terenach spornych. Dane treści miały swoje poparcie we wcześniejszej decyzji Stałej Rady OBWE z marca 2014 roku, która dotyczyła uruchomienia Specjalnej Misji Monitorującej prowadzonej przez nieuzbrojonych obserwatorów cywilnych na Ukrainie¹.

Celem tej części artykułu jest przedstawienie podstawowych informacji na temat funkcjonowania Specjalnej Misji Monitorującej OBWE na Ukrainie oraz Misji Obserwacyjnej OBWE w rosyjskich punktach kontrolnych Gukowo i Donieck.

Specjalna Misja Monitorująca OBWE na Ukrainie

Ujęcie teoretyczne

21 marca 2014 roku, zgodną decyzją nr 1117 wszystkich państw członkowskich OBWE, na wniosek władz ukraińskich, powołana została Specjalna Misja Monitorująca (SMM). Jej głównym, ogólnym celem jest redukcja występujących napięć, wspieranie odbudowy pokoju i stabilności oraz monitorowanie sytuacji. Wszystkie te kwestie opierać się mają o bezstronność i obiektywizm, a ich efektem ma być ułatwienie dialogu między zwaśnionymi stronami².

Decyzja Stałej Rady OBWE nr 1117 określa siedem głównych zadań SMM:

1. Zbieranie informacji i przygotowywanie raportów (sprawozdań) dotyczących stanu bezpieczeństwa na obszarze operacji;
2. Ustalanie faktów, przygotowywanie raportów i powiadamianie o zaistniałych wydarzeniach (incydentach), w szczególności dotyczących domniemanego naruszenia podstawowych zasad i zobowiązań OBWE;
3. Monitorowanie i wspieranie poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności, w tym praw osób należących do mniejszości narodowych;

---

¹ *Permanent Council Decision No.1117*, <https://www.osce.org/pc/116747> [dostęp: 09.06.2021].

² *OSCE SPECIAL MONITORING MISSION (SMM) TO UKRAINE: The Facts*, <https://www.osce.org/files/f/documents/b/a/116879.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

4. Nawiązywanie kontaktów z władzami szczebla lokalnego, regionalnego i krajowego, społeczeństwem obywatelskim, grupami etnicznymi i religijnymi oraz ludnością miejscową, w celu realizacji swoich zadań;
5. Ułatwianie i umożliwianie dialogu na obszarze operacji w celu zmniejszenia napięć i promowania normalizacji sytuacji;
6. Raportowanie o wszelkich ograniczeniach swobody przemieszczania się członków SMM lub innych utrudnieniach podczas wykonywania mandatowych zadań misji;
7. Koordynowanie i wspieranie prac struktur wykonawczych OBWE (Wysokiego Komisarza ds. Mniejszości Narodowych, Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka oraz Przedstawiciela ds. Wolności Mediów) z pełnym poszanowaniem ich mandatów oraz współpracowanie z Organizacją Narodów Zjednoczonych, Radą Europy i innymi instytucjami międzynarodowymi.

Dane zadania są wykonywane przez cywilnych (nieuzbrojonych) obserwatorów. Ich początkowa liczba według decyzji Stałej Rady, miała oscylować wokół 100 osób, jednak siły te okazały się być niewystarczające, wobec czego liczba stanowisk była przez lata sukcesywnie zwiększana. W marcu 2020 roku postanowiono zwiększyć możliwość zatrudnienia personelu SMM do łącznej liczby 1,550 stanowisk³. Obecnie (stan na maj 2021), zatrudnione jest 1,320 osób, z czego 715 to obserwatorzy międzynarodowi [z 44 państw członkowskich OBWE – najwięcej ze Stanów Zjednoczonych (60), Bośni i Hercegowiny (55) i Bułgarii (44)], 136 stanowi pozostały międzynarodowy personel (w tym szef misji i jego dwóch zastępców, doradcy, analitycy itd.), natomiast kolejne 469 osób to personel krajowy, w skład którego wchodzi asystenci, doradcy i personel administracyjny⁴.

Siedziba misji znajduje się w Kijowie, a obserwatorzy OBWE są rozmieszczeni w dziewięciu miastach na terenie Ukrainy⁵:

- Chersoń (stolica obwodu chersońskiego);
- Odessa (stolica obwodu odeskiego);
- Lwów (stolica obwodu lwowskiego);
- Iwano-Frankowsk (stolica obwodu iwanofrankowskiego);
- Charków (stolica obwodu charkowskiego);

---

³ *Survey of OSCE Field Operations*, The Secretariat CPC, 2020, s.26.

⁴ *Status Report as of 31 May 2021*, <https://www.osce.org/files/f/documents/f/7/488788.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

⁵ <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/who-we-are> [dostęp: 09.06.2021].

- Donieck (stolica obwodu donieckiego/ stolica nieuznawanej DRL);
- Dniepr (stolica obwodu dnipropietrowskiego);
- Czerniowce (stolica obwodu czerniowieckiego);
- Ługańsk (stolica obwodu ługańskiego/ stolica nieuznawanej ŁRL).

Misja początkowo została ustanowiona na okres sześciu miesięcy od 21 marca do 20 września 2014 roku z możliwością jej przedłużania. W okresie początkowym w latach 2014-2015 misja była przedłużana na okres sześciu miesięcy, natomiast od marca 2015 roku mandat jest przedłużany na okres dwunastu miesięcy. Obecnie ma trwać do 31 marca 2022 roku i prawdopodobnie, przed upływem tego terminu będzie ponownie przedłużona⁶. Oprócz czasu trwania misji został określony czas pracy zespołów monitorujących, które wykonują swoje zadania w systemie zmianowym – 24 godziny na dobę/siedem dni w tygodniu – w celu zapewnienia stałej obecności.

Szefem misji/głównym obserwatorem (Chief Monitor) od 1 czerwca 2019 roku jest Ambasador Yaşar Halit Çevik (Turcja), a jego zastępcami obecnie są Mark Etherington i Antje Grawe.

Wraz z rozwojem misji, w tym rozszerzaniem stanowisk, sukcesywnie zwiększano budżet misji, który składa się z oszacowanych składek członkowskich (wydzielanych z funduszy OBWE i opcjonalnie z nadwyżek pieniężnych z ubiegłych lat) oraz dobrowolnych składek. Początkowo budżet SMM według Decyzji nr 1117 wynosił 900 tysięcy euro, natomiast obecnie stanowi on 91,315,900 euro⁷.

Znając teoretyczne aspekty funkcjonowania misji, można skupić się na jej praktycznym wymiarze. Jednak przed zapoznaniem się ze sposobami wykonywania zadań, warto zwrócić uwagę na proces przygotowywania obserwatorów do misji.

Ujęcie praktyczne

Pierwszy podstawowy kurs dla przyszłych obserwatorów SMM trwa tydzień⁸. Jest on prowadzony przez austriackie siły zbrojne na terenie międzynarodowego ośrodka szkoleniowego, niedaleko Wiednia. Należy pamiętać, że na stanowisko obserwatorów SMM

---

⁶ *OSCE SMM Chief Monitor welcomes mandate extension*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/482667> [dostęp: 09.06.2021].

⁷ *DECISION No.1401EXTENSION OF THE MANDATE OF THE OSCE SPECIAL MONITORING MISSION TO UKRAINE*, <https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/484139.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

⁸ *SMM Ukraine: Ready for Anything*, <https://www.osce.org/ukraine-smm/163511> [dostęp: 09.06.2021].

zgłaszają się specjaliści, często z doświadczeniem z innych misji to też początkowy kurs przygotowawczy jest jedynie przypomnieniem ich umiejętności i doświadczeń.

W ciągu tygodnia kursanci przechodzą cykl praktycznych, intensywnych ćwiczeń (symulacji), starannie przygotowanych przez instruktorów, aby odzwierciedlały realistyczne sytuacje mogące wydarzyć się podczas misji. Przyszli obserwatorzy zdobywają doświadczenie i trenują działania z zakresu wiedzy o minach, pierwszej pomocy, umiejętności negocjowania, procedur monitorowania i komunikacji z mediami. Dodatkowo przekazywana jest im, wiedza w jaki sposób mają się zachować w sytuacji zetknięcia się z wrogo nastawionymi (nieprzyjawnymi) siłami.

Kurs kończy się egzaminem, przeprowadzanym ostatniego dnia w formie tzw. pętli taktycznej, podczas której kursanci są sprawdzani z wszystkich umiejętności ćwiczonych podczas szkolenia. Po pozytywnym ukończeniu obserwatorzy zostają skierowani na kolejne treningi już na terytorium Ukrainy, gdzie szkolą ich specjaliści SMM. Dopiero po pełnym przeszkoleniu, obserwatorzy SMM zostają rozmieszczeni w terenie.

Precyzyjnie wskazane zadania całej misji na podstawie odpowiedniej decyzji zostały już opisane, wobec czego można uogólnić zadania obserwatorów SMM do dwóch najważniejszych kwestii. Po pierwsze pozyskiwanie informacji, a po drugie ich przetwarzania i sporządzania odpowiednich raportów.

Obserwatorzy SMM pozyskują informacje poprzez⁹:

- Patrowanie – prowadzone w mobilnych kilkusobowych grupach, piesze i samochodowe (obserwatorzy używają opancerzonych samochodów);
- System kamer – system dwudziestu dwóch zdalnie sterowanych kamer (rozstawionych wzdłuż linii kontaktowej);
- Bezzałogowe statki powietrzne (drony) – krótkiego zasięgu (do 5 km lub do 30 minut lotu), średniego zasięgu (do 30 km lub 2 godzin lotu) i dalekiego zasięgu (do 160 km lub 6 godzin lotu).

Używanie kamer i dronów pozwala dotrzeć w miejsca, które są niedostępne dla obserwatorów (czy to z przyczyn naturalnych, blokad lub innych utrudnień). Dodatkowo zalety

---

⁹ M. Natanek, *Działalność Misji Specjalnej OBWE na Ukrainie – Sukces, porażka czy impuls do reform?* [w:] *Polityka i Społeczeństwo. Studies in Politics and Society*4(17)/2019, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2019, s.163.

technologiczne sprzętu pozwalają na prowadzenie obserwacji nocą¹⁰. Połączenie trzech sposobów daje lepszą możliwość uzyskania informacji dotyczących m.in. ruchów wojsk i pododdziałów separatystów oraz identyfikację ich potencjału bojowego (sprzętu) i instalacji wojskowych.

Tak pozyskiwane informacje następnie są przetwarzane i podawane do opinii publicznej w trzech formach raportów. Pierwszą z nich są raporty dzienne, przygotowywane codziennie z wyjątkiem sobót i świąt, publikowane przez biuro szefa SMM około godziny 19.30 czasu ukraińskiego¹¹. Raporty można pobrać z oficjalnej strony misji w wersji pełnej lub dwóch okrojonych (tabela naruszeń zawieszenia broni lub mapa obecnej dyslokacji SMM – zespołów, patroli itp.)¹².

Jako przykład do omówienia struktury i zawartości raportu zostanie wykorzystany Raport Dzienny 3/2021 z dnia 06 stycznia 2021 roku¹³. Struktura danego raportu jest zbudowana z trzech zasadniczych części. Pierwszą jest ogólne podsumowanie, w którym znajdują się krótko opisane kwestie poruszone w całej publikacji oraz dwa wykresy, jeden dotyczący liczby zarejestrowanych naruszeń zawieszenia broni (zestawienie dzienne ze średnią z 7 i 30 dni oraz roczną dzienną średnią), natomiast drugi dotyczy liczby zarejestrowanych eksplozji (zestawienie dzienne ze średnią z 7 i 30 dni). Dodatkowo przedstawiona jest mapa zarejestrowanych naruszeń zawieszenia broni z zaznaczeniem skali jego koncentracji.

Druga część raportu jest już stricte opisowa. Rozpoczyna ją opis zdarzeń w regionach Donieckim i Ługańskim, a konkretnie odnotowanych m.in. wybuchów i wystrzałów ze wskazaniem miejsca (kierunku) zdarzenia. Dalej zostaje opisany szereg następujących kwestii:

- Informacje z obserwacji obszarów wycofania się [sił stron walczących] w pobliżu [osiedli/miast] Stancja Ługańska, Zołote, Petrowskie;
- Wycofanie broni;
- Wskaźniki obecności militarnej (i paramilitarnej) w strefie bezpieczeństwa;
- Ułatwianie przez SMM budowy i eksploatacji cywilnej infrastruktury krytycznej;

---

¹⁰ *OSCE SMM technical monitoring*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/419582> [dostęp: 09.06.2021].

¹¹ M. Natanek, *Działalność Misji Specjalnej OBWE...*, s.160.

¹² *Daily and spot reports from the Special Monitoring Mission to Ukraine*, <https://www.osce.org/ukraine-smm/reports> [dostęp: 09.06.2021].

¹³ *Daily Report 3/20216 January 2021*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/475370> [dostęp: 09.06.2021].

- Sytuacja na punktach kontrolnych;
- Sytuacja bezpieczeństwa w południowym regionie Chersonia;
- Ograniczenia swobody przemieszczania się obserwatorów lub inne utrudnienia w wypełnianiu zadań mandatowych.

Należy pamiętać, że są to wymienione kwestie zawarte w Raporcie Dziennym z dnia 06 stycznia 2021 roku. W innych raportach większość wyżej wymienionych podrozdziałów powtarza się, ale w zależności od sytuacji mogą być opisywane również inne kwestie (np. środki podjęte w punktach kontrolnych w celu przeciwdziałania COVID-19 lub obszary przygraniczne poza kontrolą rządu).

W ostatniej części raportu znajdują się tabele i mapy. W omawianym przykładowym raporcie znajdują się dwie tabele i jedna mapa. Pierwsza tabela dotyczy odnotowanej obecności militarnej i paramilitarnej w strefie bezpieczeństwa. Uwzględnione tam zostają takie elementy jak data, liczba, rodzaj, miejsce i źródło obserwacji, np. 5/1/2021 – 3 – kołowy transporter opancerzony (BTR-4) – w Popasni (69 km na zachód od Ługańska) – patrol.

Kolejna tabela dotyczy naruszeń zawieszenia broni i uwzględnia: pozycję obserwatorów, miejsce zdarzenia, sposób identyfikacji, liczbę, zaobserwowane zjawisko, opis, broń, datę i czas.

Przykładowa tabela z innego raportu może dotyczyć np. występowania broni, która znajduje się poza linią wycofania, ale nie w miejscu jej wyznaczonego przechowywania.

Mapa znajdująca się na końcu raportu z 06 stycznia 2021 roku przedstawia dyslokację SMM. Jest to mapa wschodniej Ukrainy o charakterze poglądowym, wskazująca wymienione w raporcie lokalizacje, a także te w których znajdują się obecnie jednostki SMM (m.in. zespoły, patrole) w obwodzie Donieckim i Ługańskim.

Drugi rodzaj raportów stanowią raporty sytuacyjne, publikowane co dwa tygodnie (w okresie grudzień 2014 – maj 2015 były publikowane co miesiąc), stanowiące zbiorcze jednostronne przedstawienie raportów dziennych z okresu poprzednich dwóch tygodni¹⁴.

Jako przykład do omówienia struktury i zawartości zostanie wykorzystany Raport Sytuacyjny na dzień 14 grudnia 2020 roku. Jego struktura składa się z dwóch elementów. Pierwszym jest opisowe i wypunktowane przedstawienie działalności SMM z ostatnich dwóch tygodni,

---

¹⁴ M. Natanek, *Działalność Misji Specjalnej OBWE...*, s.161.

zatytułowane „Liczą się fakty”. Jest to streszczenie i wskazanie najważniejszych informacji z dziennych raportów, na podstawie których przedstawione jest m.in. zestawienie zarejestrowanych naruszeń zawieszenia broni z danego okresu (2 tygodni) z zeszłym. Dodatkowo opisane są zaobserwowane sytuacje i ograniczenia swobody przemieszczania się obserwatorów.

Drugi element stanowią graficzne i liczbowe przedstawienia ogólnych danych dotyczących misji na dany okres. Za pomocą diagramu kołowego przedstawiona jest ilość zatrudnionych osób (łącznie; obserwatorów międzynarodowych; pozostałych pracowników międzynarodowych; personelu krajowego). Następnie umieszczone są dwie tabele, gdzie jedna wskazuje najważniejsze wypunktowane kwestie funkcjonowania misji („Kim jesteśmy”, „Co robimy”, „Ważne do zrozumienia”), a druga przedstawia podział obserwatorów międzynarodowych, ze względu na ich narodowość i płeć.

Trzecim rodzajem raportów są raporty tematyczne, wydawane nieregularnie od sierpnia 2014 roku. Łącznie do czerwca 2021 roku zostało opublikowanych 29 raportów tematycznych, z czego jeden w 2014, aż osiem w 2015, dwa w 2016, po trzy w 2017 i 2018, po pięć w 2019 i 2020 roku oraz dwa w 2021. Ich zakres tematyczny można podzielić na trzy kategorie.

Do pierwszej można zaliczyć raporty na temat szeroko rozumianej sytuacji ludności cywilnej dotkniętej skutkami konfliktu. Ta grupa raportów przedstawia kwestie migracji wywołanej konfliktem, wpływów różnych czynników na ludność cywilną (np. wpływ min, niewybuchów i innych materiałów wybuchowych na ludność cywilną lub wpływ konfliktu na placówki edukacji) oraz utrudnień, z jakimi zmagają się cywile znajdujący się na terenie konfliktu. Co więcej, opracowania poruszają też kwestie dostępu do wody, wymiaru sprawiedliwości i edukacji. Opisywane są aspekty ochrony ludności cywilnej i jej swobody przemieszczania się w regionie Doniecka i Ługańska oraz ich ruch na punktach kontrolnych. Niestety przedstawiane są również raporty tematyczne dotyczące ofiar wśród ludności cywilnej.

Druga kategoria porusza kwestie działalności i funkcjonowania Specjalnej Misji Monitorującej OBWE. Dane raporty dotyczą szczególnie ograniczeń swobody przemieszczania się SMM i innych przeszkód w wykonywaniu zadań mandatowych. Od 2016 roku zostało opublikowanych aż osiem prac na ten temat (po jednej w latach 2016-2018 i po dwie na rok 2019 i 2020 oraz jeden w 2021 – opisujący okres ostatnich sześciu miesięcy poprzedniego

roku). Oprócz tego dane raporty dotyczą ułatwień i monitorowania przez obserwatorów SMM naprawiania infrastruktury we wschodniej Ukrainie.

Do trzeciej kategorii można zaliczyć pozostałe kilka raportów, których tematy poruszały takie kwestie jak: wpływ wydarzeń w Donbasie i Krymie na zachodnie regiony Ukrainy, spostrzeżenia dotyczące instytucji (placówek służby zdrowia) dawniej finansowanych przez państwo, które znalazły się w regionie Donieckim i Ługańskim, kontrolowanym przez separatystów, czy też raporty dotyczące równości płci.

Od 2019 roku SMM zaczęła publikować e-plakaty, które wskazują roczne i trzymiesięczne trendy i obserwacje. Jednostronne grafiki składają się z 5 głównych elementów („okien”). Trzy pierwsze przedstawiają mapy i szereg diagramów/wykresów dotyczących: naruszeń zawieszenia broni, występowania broni naruszającej linię wycofania oraz ograniczania swobody ruchu. Kolejne okno przedstawia dane liczbowe i wykresy dotyczące ofiar cywilnych. Ostatni element to kolumna z opisem głównych trendów. Nad całością znajduje się nagłówek z informacją o okresie czasowym i głównych liczbach prezentujących ogół każdego aspektu omawianego w poszczególnych oknach.

Do końca 2020 roku zostało opublikowanych osiem plakatów, dwa roczne dotyczące 2018 i 2019 roku oraz sześć dotyczących okresów trzymiesięcznych w 2019 i 2020 roku [dotyczą one przedziałów styczeń-marzec, kwiecień-czerwiec, lipiec-wrzesień (okres październik-grudzień jest pomijany)]. Obecnie do maja 2021 roku, ukazały się dwa kolejne, gdzie pierwszy dotyczy trendów i obserwacji z całości 2020 roku, a drugi okresu styczeń-marzec 2021.

Istnieje jeszcze jedna kwestia poza pozyskiwaniem informacji i sporządzaniem raportów, którą zajmuje się personel misji OBWE. Są to wspomniane w raporcie m.in. ułatwienia, które umożliwiają naprawę infrastruktury na terenie objętym konfliktem. Przedstawione działania zostały osiągnięte na podstawie promowania i prowadzenia dialogu między stronami konfliktu, dzięki któremu zawierane zostawały lokalne zawieszenia broni, umożliwiające naprawy np. uszkodzonych rur lub dostawy pomocy humanitarnej dla mieszkańców¹⁵.

---

¹⁵ O. Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy w ich realizacji* [w:] *Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ, Nauki Społeczne*, nr 18(3/2017), s.119-120.

Dzień z życia Obserwatora Specjalnej Misji Monitorującej OBWE na Ukrainie

W 2019 roku SMM OBWE opublikowała krótki materiał multimedialny przedstawiający dzień z życia obserwatorki misji¹⁶. Nagranie przedstawia obserwatorkę o imieniu Gail, która od prawie dwóch lat uczestniczyła w misji SMM w Ługańsku. Na nagraniu nie ma wskazanej informacji odnośnie narodowości bohaterki, uwzględniony jest jednak fakt, że wcześniej była związana z wojskiem. Dodatkowo otrzymujemy informację, że obserwatorka zakwaterowana jest w hotelu niedaleko biura misji w Ługańsku – na pozór mało ciekawa informacja, która może wskazywać jednak, że wszyscy obserwatorzy zakwaterowani są w miejscowych hotelach, a nie np. w zamkniętych ośrodkach OBWE, odizolowanych od społeczności lokalnych.

Podczas prawie dwuletniej pracy, przez pierwszy rok Gail pracowała jako obserwator w patrolu, a następnie jako zastępca kierownika centrum, gdzie nadzorowała i planowała patrole i kwestie wykonywane w biurze. Obserwatorka podkreśla, że patrole obejmują cały obszar odpowiedzialności misji, w tym przestrzeń wzdłuż linii kontaktowej i przejścia graniczne.

Na koniec zaznaczona jest waga tworzenia grup mieszanych patroli. Obserwatorzy podczas patrolowania rozmawiają z miejscową ludnością m.in. o tym jaki wpływ wojna odegrała na ich życie, samopoczucie i funkcjonowanie. W tym wypadku Gail podkreśla jak ważne jest tworzenie zbalansowanych grup, ponieważ obecność żeńskiej obserwatorki może zachęcić ludność cywilną do rozmów oraz podnieść ich poczucie pewności i komfortu (Dany balans jest prawdopodobnie trudny do zachowania, ponieważ dane z raportu sytuacyjnego na 31 maja 2021 informują, że jako międzynarodowi obserwatorzy pracuje 573 mężczyzn i tylko 142 kobiet).

W 2020 roku na oficjalnej stronie misji pojawiły się krótkie historie obserwatorów SMM zatytułowane „*Na Patrolu*”. Jedna z nich informuje o charakterze działań SMM w okresie pandemii COVID-19, która ograniczyła patrole SMM we wschodniej Ukrainie. Do podstawowego wyposażenia obserwatorów, oprócz kamizelki kuloodpornej i hełmu doszła maseczka i gumowe rękawiczki. Dodatkowo wprowadzono pewne obostrzenia w biurach (zachowanie dystansu, codzienne mierzenie temperatury) oraz zmniejszono ilość personelu

---

¹⁶ *A day-in-the-life of an SMM monitor in eastern Ukraine*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/414761> [dostęp: 09.06.2021].

poruszającego się w jednym pojeździe¹⁷. Po każdym wykonanym patrolu sporządzany jest z niego raport¹⁸.

Problemy i utrudnienia

Należy założyć, że misja prowadzona w strefie działań zbrojnych jest z góry narażona na występowanie szeregu problemów i utrudnień w wykonywaniu jej mandatowych zadań. W przypadku Specjalnej Misji Monitorującej OBWE można dane problemy i utrudnienia podzielić na zewnętrzne – jakim będą utrudnienia dostępu obserwatorom do danego obszaru oraz negatywne oddziaływanie (ataki) na obserwatorów lub wykorzystywane przez nich środki pozyskiwania informacji, przy czym obie kwestie mogą być celowym działaniem lub wynikiem prowadzenia działań wojennych, które w swoim założeniu nie mają na celu oddziaływać na SMM.

Istnieje również czynnik wewnętrzny, jakim jest udział rosyjskich obserwatorów w misji. Według przytaczanych wcześniej informacji z raportu sytuacyjnego na 31 maja 2021, aż 35 obserwatorów SMM to Rosjanie (Są zatem na szóstym miejscu, jeśli chodzi o największą liczbę obserwatorów ze względu na narodowość, z czterdziestu czterech państw). W 2015 roku amerykański ekspert wojskowy wizytujący Mariupol alarmował, iż rosyjscy obserwatorzy przewyższają swoją liczbą przedstawicieli innych państwa (w niektórych miejscach) oraz zapisują koordynaty rozmieszczenia ukraińskich pozycji na swoich telefonach komórkowych podczas inspekcji¹⁹. W ten sposób rosyjscy obserwatorzy mogą przekazywać wrażliwe informacje separatystom i kwestionować zasady obiektywizmu i neutralności misji²⁰.

Wracając do pierwszej kategorii utrudnień zewnętrznych, w raportach tematycznych dotyczących ograniczeń swobody przemieszczania się SMM i innych przeszkód w wykonywaniu zadań mandatowych występuje podział na cztery kategorie ograniczeń swobody przemieszczania się:

- Odmowa dostępu: gdy obserwatorzy SMM nie mogą odwiedzić jakiegoś obszaru;

---

¹⁷ *Making Connections on the Contact Line*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/458251> [dostęp: 09.06.2021].

¹⁸ *Delta 9 Patrol: Olenivka Checkpoint*, <https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/474114> [dostęp: 09.06.2021].

¹⁹ *OBWE na Ukrainie działa nieefektywnie przez obserwatorów z Rosji*, <https://www.defence24.pl/obwe-na-ukrainie-dziala-nieefektywnie-przez-obszernikow-z-rosji> [dostęp: 09.06.2021].

²⁰ M. Natanek, *Działalność Misji Specjalnej OBWE...*, s.165-166.

- Dostęp warunkowy: gdy obserwatorzy SMM mogą dostać się na dany obszar, pod jakimś warunkiem (np. czyjejs eskorty, okazania dokumentów lub przeszukania pojazdów);
- Opóźnienia: gdy przejazd np. przez punkt kontrolny jest (w ocenie obserwatorów) specjalnie wydłużany przez kontrolujących;
- Inne przeszkody (w tym np. zakłócanie pracy dronów i kamer, poprzez prowadzenie ognia w ich kierunku lub oślepianie ich).

Przykłady konkretnych utrudnień są wskazywane w raportach OBWE (zarówno dziennych, jak i zbiorczo w tematycznych). Do najczęstszych jednak utrudnień można zaliczyć²¹: zniszczenia infrastruktury drogowej (ulic, mostów), występowanie improwizowanych barier drogowych, występowanie zaminowanych obszarów (w tym występowanie niewybuchów), ograniczanie swobody poruszania się poprzez odmowę dostępu do obszarów (np. wiosek), czy też wzajemny ostrzał stron konfliktów oraz niszczenie mienia SMM.

Misja obserwacyjna OBWE w rosyjskich punktach kontrolnych Gukowo i Donieck

Specjalna Misja Monitorująca nie jest jedynym zaangażowaniem OBWE w związku z wydarzeniami na wschodzie Ukrainy z 2014 roku. W lipcu owego roku, w odpowiedzi na rosyjskie zaproszenie, Stała Rada OBWE postanowiła, na mocy decyzji nr 1130, rozmieścić swoich obserwatorów na granicy ukraińsko-rosyjskiej. Ich głównym celem jest monitorowanie i raportowanie o zdarzeniach na dwóch przejściach granicznych – Gukowo i Donieck²².

Misja Obserwacyjna OBWE w rosyjskich punktach kontrolnych Gukowo i Donieck jest odrębną misją, niezależną od SMM na Ukrainie, a jej głównym zadaniem mandatowym według decyzji nr 1130 jest monitorowanie i raportowanie sytuacji na punktach kontrolnych, w tym szczególnie przemieszczania się przez granicę. Dane działania mają być prowadzone z zachowaniem zasady bezstronności i przejrzystości.

Struktura misji składa się z dwudziestu dwóch cywilnych obserwatorów, wliczając w to szefa misji (głównego obserwatora), którym od listopada 2017 jest Ambasador György Varga

---

²¹ O. Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie...*, s.121-122.

²² *Survey of OSCE...*, s.27.

(Węgry). Dodatkowo misja jest wspierana administracyjnie przez pracowników i Szefa Administracji Funduszy z siedzibą w Wiedniu²³.

Początkowo misja została rozmieszczona na czas trzech miesięcy, z możliwością jej przedłużania – co sukcesywnie jest wykonywane. Oprócz czasu trwania misji, podobnie jak w przypadku SMM, określony został czas pracy obserwatorów, działających w systemie zmianowym 24 godziny na dobę, przez siedem dni w tygodniu.

Finansowanie misji obserwacyjnej jest pokrywane z nadwyżek gotówki z ubiegłych lat. Na początku misji było to 337 800 euro (z nadwyżki za 2013 rok), natomiast ostatnie dane z 2020 roku określają budżet przeznaczony na misję na 468 000 euro (z nadwyżki za 2019 rok)²⁴.

W praktyce obserwatorzy OBWE przygotowują dwa rodzaje raportów dotyczących zaobserwowanych wydarzeń na danych przejściach granicznych. Pierwszy, wydawany cyklicznie to raport tygodniowy, natomiast drugi rodzaj to raport sporządzany doraźnie w wyjątkowych sytuacjach.

Jako przykład do omówienia struktury i zawartości pierwszego rodzaju raportów zostanie wykorzystany raport tygodniowy z 5 stycznia 2021 roku²⁵. Jego początek składa się z ogólnych informacji, w ramach których podane jest podsumowanie (wskazujące funkcjonowanie misji), uwagi operacyjne (skład misji) oraz kwestie związane z COVID-19 (np. uwzględnienie zachowania dystansu społecznego podczas pracy). Dalej znajduje się zasadnicza część dotycząca obserwacji na przejściach granicznych, w której opisywane są następujące punkty:

- Osoby przekraczające granicę (podział na trzy kategorie: dorośli, osoby w strojach wojskowych, rodziny ze znaczną ilością bagażu);
- Połączenia autobusowe (ruch autobusowy między Ukrainą a Federacją Rosyjską);
- Samochody ciężarowe;
- Minivany;
- Pociągi;

---

²³ <https://www.osce.org/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/121739> [dostęp: 09.06.2021].

²⁴ *Survey of OSCE...*, s.28.

²⁵ *Weekly Update from the OSCE Observer Mission at Russian Checkpoints Gukovo and Donetsk based on information as of 05 January 2021*, <https://www.osce.org/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/475310> [dostęp: 09.06.2021].

- Inne obserwacje (np. spostrzeżenia obserwatorów dotyczące rodzaju tablic rejestracyjnych, zaobserwowana karetka).

W każdym punkcie znajduje się krótki komunikat i ewentualne wnioski wynikające ze spostrzeżeń obserwatorów, określana jest intensywność zjawisk (np. spadek ogólnej liczby ciężarówek przekraczających granicę). Informacje na temat przekroczeń granicy np. przez osoby w strojach wojskowych, podają kierunek przejścia danej osoby oraz sposób przekroczenia.

Na końcu raportu tygodniowego umieszczony jest załącznik z trendami i liczbami. Są tam przedstawione wykresy słupkowe dotyczące ilości osób i pojazdów (kategorie takie jak wyżej wymienione) przekraczających granicę w poszczególne dni oraz tabela z zaznaczonym czasem przejazdu pociągu nieopodal przejścia granicznego Gukowo.

Wcześniejsze raporty tygodniowe przedstawiają podobny zestaw informacji. W niektórych dodatkowo można spotkać krótki opis zaobserwowanych rosyjskich konwojów przekraczających granicę. Dane cotygodniowe sprawozdania publikowane są we wtorki.

Drugi rodzaj raportów, które sporządzane są doraźnie, dotyczy wspomnianej wyżej obecności rosyjskich konwojów przekraczających granicę. Jak dotąd wskazano około 100 takich incydentów²⁶. Struktura tych raportów składa się z podsumowania, wskazującego ogólnie co się wydarzyło. Znajdują się tam informacje dotyczące czasu obserwacji i ilości pojazdów przekraczających granicę. Opis danych kwestii jest później rozszerzony w oddzielnych akapitach dotyczących np. ich wyjazdu z Federacji Rosyjskiej, a następnie powrotu.

Podobnie jak Specjalna Misja Monitorująca na Ukrainie, Misja Obserwacyjna na rosyjskich punktach kontrolnych boryka się z wieloma utrudnieniami. Szef misji w swoim raporcie odnosi się do utrudnień, jakie tworzy strona rosyjska. Ich lista obejmuje ograniczenia w swobodnym poruszaniu się na przejściach granicznych oraz zakaz używania narzędzi kontroli (tzn. lornetek). Dodatkowo zakazywane jest wykorzystywanie sprzętu technicznego w tym bezzałogowych statków powietrznych. Obserwatorom sugeruje się również nieinicjowanie rozmów z osobami przechodzącymi przez punkty kontrolne i koło nich²⁷. To wszystko wpływa

---

²⁶ *Weekly and spot reports from the Observer Mission at the Russian Checkpoints Gukovo and Donetsk*, [https://www.osce.org/om/reports/?filters=+im_taxonomy_vid_22:\(1141\)&solrsort=score%20desc&rows=10](https://www.osce.org/om/reports/?filters=+im_taxonomy_vid_22:(1141)&solrsort=score%20desc&rows=10) [dostęp: 09.06.2021].

²⁷ *Ukraina w OBWE - Rosja nie zezwala obserwatorom na granicy nawet korzystać z lornetek*, <https://www.ukrinform.pl/rubric-politics/2876359-ukraina-w-obwe-rosja-nie-zezwala-obszatorom-na-granicy-nawet-korzystac-z-lornetek.html> [dostęp: 09.06.2021].

negatywnie na możliwości misji, a Federacja Rosyjska może kontrolować, które zdarzenia zostaną zaobserwowane, a które nie.

Podsumowanie

Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie współpracuje z Ukrainą od początku uzyskania przez nią niepodległości. Poprzez trzy inicjatywy realizowany jest prawie cały zakres możliwości OBWE w ramach jej trzech wymiarów działania: polityczno-militarnego, gospodarczego i środowiskowego oraz ludzkiego. Najszerszy zakres współpracy, o pomocniczym charakterze, przedstawia Koordynator Projektu OBWE na Ukrainie, który zastąpił w 1999 roku wcześniejszą Misję OBWE na Ukrainie (1994-1999). W ten sposób od ponad dwudziestu lat organizacja pomaga Ukrainie modernizować i rozwijać swoje państwo na wzór innych krajów europejskich. Specjaliści z OBWE m.in. wspierają procesy legislacyjne, prowadzą szkolenia oraz kampanie społeczne, które wzmacniają ukraińskie bezpieczeństwo, ochronę środowiska oraz prawa i wolności obywateli.

W pierwszej części artykułu wskazane zostały również kwestie pojęciowe. Poprzez próbę zdefiniowania obszarów wchodzących w skład wymiaru polityczno-militarnego zaangażowania OBWE powstała lista możliwości organizacji w tym wymiarze – z czego najważniejszą z nich, w kontekście dalszej części tekstu, jest możliwość prowadzenia misji terenowych.

Druga część przedstawia dwie misje OBWE utworzone w 2014 roku i związane bezpośrednio z wojną na wschodzie Ukrainy. Jedna znajdująca się na terenie Ukrainy – Specjalna Misja Monitorująca – oraz druga na terytorium Rosji (na przejściach granicznych) – Misja Obserwacyjna w rosyjskich punktach kontrolnych Gukowo i Donieck. Szersze spectrum działań prowadzi misja monitorująca na Ukrainie. Jest to monitorowanie sytuacji, poprzez patrolowanie oraz wykorzystanie narzędzi (kamer, dronów), w celu późniejszego wykonywania raportów dziennych, sytuacyjnych oraz tematycznych. Dodatkowo obserwatorzy SMM prowadzą lokalne działania promujące dialog, które umożliwiają prowadzenie m.in. napraw infrastruktury lub dostaw pomocy humanitarnej dla ludności cywilnej. Natomiast Misja Obserwacyjna polega jedynie na monitorowaniu sytuacji na wybranych przejściach granicznych oraz sporządzanie raportów z zaistniałych zdarzeń.

Obie misje terenowe OBWE opisane w drugiej części artykułu, spotykają się z wieloma utrudnieniami. Są to najczęściej ograniczenia swobody poruszania się lub niszczenie sprzętu. Wobec tego należałoby się zastanowić nad efektywnością i sensem prowadzenia danych misji. O ile w przypadku Koordynatora Projektu OBWE, trudno jest określić czy dane zaangażowanie jest efektywne, chociaż należy założyć, że z pewnością wprowadzane szkolenia i normy państw zachodnioeuropejskich podnoszą standard i jakość życia obywateli na Ukrainie – to inaczej jest w przypadku misji terenowych.

Opracowania polskich ekspertów, dostępne w Internecie przedstawiają kilka podejść przy ocenie Specjalnej Misji Monitorującej na Ukrainie. Z jednej strony misja oceniana jest pozytywnie i podkreślane jest jej duże znaczenie dla przywrócenia stabilności i bezpieczeństwa w tym regionie. Przy tym podejściu podkreślana jest praca, jaką wykonują obserwatorzy, czyli tworzenie raportów, które stanowią rzetelne źródło informacji oraz przedstawiają obiektywne analizy problemów związanych z konfliktem²⁸.

Z drugiej strony istnieje negatywna ocena misji, argumentowana przede wszystkim tym, że podawane informacje stanowią jedynie zaobserwowane zjawiska, więc nie stanowią pełnego obrazu sytuacji, gdyż mogą pomijać wydarzenia niezaobserwowane. Dodatkowo efektywność misji jest kwestionowana przez obecność obserwatorów państwa sympatyzującego z separatystami²⁹.

Oba podejścia, chociaż przeciwstawnie oceniają misję, są słuszne. Nie sposób jest obserwować całego obszaru przez cały czas, toteż raporty tworzone przez obserwatorów SMM stanowią rzetelne źródło informacji, bez którego sytuacja byłaby mniej czytelna. Dodatkowo należy zakładać, że obecność obserwatorów wpływa na intensywność działań stron konfliktu – spowalniając je. Bez SMM prawdopodobnie działania prowadzone by były intensywniej, chociaż to tylko przypuszczenie, a sama misja nie ma w swoim założeniu takiego celu. Z drugiej strony oczywiście udział rosyjskich obserwatorów jest wątpliwy i tworzy pewnego rodzaju sprzeczność. Obecność i zaangażowanie sił zbrojnych Federacji Rosyjskiej na wschodzie Ukrainy nie stanowi, żadnej tajemnicy. Są to potwierdzone fakty, wskazywane przez renomowane ośrodki badawcze, czy instytucje międzynarodowe, więc obecność obserwatorów-obywateli państwa-agresora jest pomyłką. Z góry należy zakładać, że

---

²⁸ O. Tkachuk, *Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie...*, s.122-123.

²⁹ M. Natanek, *Działalność Misji Specjalnej OBWE...*, s.165-166.

informacje z zaplecza misji (monitorowanych obszarów, w tym stanowisk bojowych stron konfliktu) są przekazywane do odpowiednich struktur państwowych FR.

Pozostawiając kwestię oceny samej misji, należy przyjrzeć się czy SMM, skoro jest ustanowiona, rozwijana i przedłużana, posiada odpowiednią skuteczność umożliwiającą wypełnianie swoich mandatowych zobowiązań. Badanie na ten temat przeprowadził w 2018 roku major Ian Cotofana (National Army of The Republic of Moldova), w ramach szkolenia na U.S Army Command and General Staff College. Cały materiał jest dostępny w Internecie pt. „*The Special Monitoring Mission’s effectiveness in fulfilling its mandate*”³⁰. Skupiając się jedynie na wynikach badań, autor podkreśla, że SMM posiada możliwości do skutecznego wypełniania swoich zadań mandatowych i to właśnie robi (choć występują utrudnienia). Podkreślone jednak zostaje, że nie jest to jednoznaczne z możliwością rozwiązania konfliktu przez SMM oraz, pomimo wykazanej efektywności, że istnieje nadal pole do wprowadzenia poprawek (np. poprzez większe wykorzystanie narzędzi takich jak kamery i drony).

Podsumowując przedstawione spojrzenie, Specjalna Misja Monitorująca na Ukrainie skutecznie wypełnia swoje założenia mandatowe, mimo występowania utrudnień i możliwości wprowadzenia pewnych usprawnień. Można wobec tego spróbować ocenić drugą misję terenową OBWE – Misję Obserwacyjną na rosyjskich punktach granicznych. Analogicznie do SMM, należy założyć, że lepsza jakakolwiek obecność międzynarodowych obserwatorów w danych punktach, niż żadna. Jednak w rozdziale dotyczącym misji zostały wskazane problemy, z jakimi spotykają się obserwatorzy. Jawne ograniczanie ich możliwości przez zakaz używania sprzętu i ograniczania ich przemieszczania się, bardzo osłabiają efektywność monitorowania. Wobec powyższych kwestii ocena również nie powinna być jednoznaczna, ale OBWE powinno apelować do państwa-gospodarza misji (Rosji) o nieingerowanie w prowadzone działania obserwatorów oraz o rozszerzenie misji o kolejne punkty kontrolne, ponieważ przestrzeń przez którą mogą przenikać „zielone ludziki” i ich sprzęt dla separatystów jest ogromna.

Wobec przedstawionych wniosków należy uznać przyjętą na początku artykułu tezę za słuszną. Misje terenowe są istotne, a ich skuteczność chociaż ograniczana, przynosi zamierzone efekty, wpływając pozytywnie na zwiększenie poziomu bezpieczeństwa wewnętrznego Ukrainy.

---

³⁰ *THE SPECIAL MONITORING MISSION’S EFFECTIVENESS IN FULFILLING ITS MANDATE*, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1088130.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

Na sam koniec należy spojrzeć czy zaangażowanie OBWE na Ukrainie, przynosi Polsce jakieś korzyści. Odpowiedź bez większych badań powinna być pozytywna. Wzmacnianie Ukrainy i wprowadzanie szeregu zmian zbliżających państwo i obywateli do standardów europejskich oddala Ukrainę od Rosji, a zbliża do zachodu – w tym Polski, a szerzej Unii Europejskiej. Jest to jednak bardzo szeroki i ogólny wywód, który stanowi wizję pośredniej korzyści. Bezpośrednią korzyścią jest np. obecność polskich obserwatorów w strukturach SMM (w misji uczestniczy 28 Polaków – dane z maja 2021).

W 2022 roku Polska będzie przewodniczyć Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Będzie to odpowiedni moment, aby tak jak Ukraina podczas swojej prezydencji w 2013 roku, znów podkreślić kwestie nierozwiązanych konfliktów strefy posowieckiej oraz roli, jaką Rosja w nich odgrywa – szczególnie na wschodzie Ukrainy.

Bibliografia

Natanek M., Działalność Misji Specjalnej OBWE na Ukrainie – Sukces, porażka czy impuls do reform? [w:] Polityka i Społeczeństwo. Studies in Politics and Society 4(17)/2019, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2019, s.153-167.

Survey of OSCE Field Operations, The Secretariat CPC, 2020.

Tkachuk O., Specjalna misja monitorująca OBWE na Ukrainie – cele i problemy w ich realizacji [w:] Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ, Nauki Społeczne, nr 18(3/2017), s.103-127.

Źródła internetowe

<https://www.osce.org/pc/116747> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/files/f/documents/b/a/116879.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/files/f/documents/f/7/488788.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/who-we-are>
[dostęp:09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/482667> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/files/f/documents/0/0/484139.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/ukraine-smm/163511> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/419582> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/475370> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/414761> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/458251> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/special-monitoring-mission-to-ukraine/474114> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.defence24.pl/obwe-na-ukrainie-dziala-nieefektywnie-przez-obszerniki-z-rosji> [dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/121739>
[dostęp: 09.06.2021].

<https://www.osce.org/observer-mission-at-russian-checkpoints-gukovo-and-donetsk/475310>
[dostęp: 09.06.2021].

<https://www.ukrinform.pl/rubric-politics/2876359-ukraina-w-obwe-rosja-nie-zezwala-obszernikom-na-granicy-nawet-korzystac-z-lornetek.html> [dostęp: 09.06.2021].

<https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1088130.pdf> [dostęp: 09.06.2021].

O AUTORZE

Stanisław Waszczykowski. Podoficer rezerwy. Absolwent studiów licencyjnych na kierunku Obronność na Wydziale Wojskowym Akademii Sztuki Wojennej. Student studiów magisterskich na kierunku Bezpieczeństwo Międzynarodowe i Dyplomacja na Wydziale Bezpieczeństwa Narodowego ASZWoj. Praktykant w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego. Zainteresowania badawcze obejmują zagadnienia związane z misjami i operacjami pokojowymi ONZ oraz bezpieczeństwem Ukrainy.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.